

ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЛЮБОВІ ТА ПОШАНИ ДО РІДНИХ І БЛИЗЬКИХ

В статті проаналізовані погляди педагогів та психологів щодо виховання у дітей дошкільного віку любові та пошани до рідних і близьких. Пропонуються педагогічні умови вдосконалення процесу виховання шанобливого ставлення до рідних і близьких у дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: дитина, дорослий, шанобливе ставлення.

Постановка проблеми. Виховання дітей належить до найдавніших проблем, що їх розв'язати і вирішити прагнуло людство впродовж багатьох історичних періодів. У глибоку давнину виховання вважали чи не одним із найважчих занять, мистецтвом із мистецтв. Видатний педагог С. Полоцький писав, що як сонце і місяць освітлюють землю, так батько з матір'ю повинні освітлювати добрим прикладом свого життя дітей [3, с. 6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми виховання шанобливого ставлення до рідних і близьких у дітей різних вікових категорій вивчалися багатьма видатними педагогами (Блонський П. П., Калуська Л. В., Сухомлинський В. О.).

На жаль, багато батьків недостатньо обізнані з психолого-педагогічною літературою, з сучасними проблемами розвитку та виховання дітей. Дбаючи більше про матеріальне, ніж про духовно-моральне становлення дитини, потім пожинають гіркі плоди. Надії на добру підтримку у старості часто не справджуються. Відсутність тепла рідного дому, брак спілкування з найріднішими людьми часто утворюють тріщину в стосунках. З'являється глуха стіна, крізь яку не можуть почути ні батьки дітей, ні діти батьків.

Мета статті - теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов виховання шанобливого ставлення до рідних і близьких у старших дошкільників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними нормативними документами, якими керуються у своїй роботі дошкільні навчальні заклади України, є Базовий компонент дошкільної освіти, який визначає вимоги до змісту та обсягу дошкільної освіти та затверджена Міністерством науки і освіти України Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Програма розкриває специфіку впливу різних соціальних інститутів на особистість дитини дошкільного віку, відводячи чільне місце у цьому процесі сім'ї [2, с. 325].

Психолого-педагогічні дослідження доводять, що саме дошкільний вік є періодом початкового становлення особистості. Адже у перші роки життя закладаються основи гуманізму, розвиваються особистісні якості, почуття, звички, які визначають подальший розвиток особистості.

Питанню шанобливого ставлення до людей, як складового культури поведінки, багато уваги приділив великий чеський педагог Я. А. Коменський, який написав «Материнську школу». Він наголошував на необхідності виховання таких «добрих якостей», як шанобливість до старших, люб'язність, справедливість [5, с. 218].

Й. Г. Песталоцці, говорив, що виховання діяльної любові починається з любові до матері, інших членів сім'ї. І тому педагог має опиратися не на навчання, а на розвиток у дітей моральних почуттів і переконань [5, с. 218].

В. О. Сухомлинський наголошував на великому значенні шанобливого ставлення до старих людей: «Повага, шанування старших поколінь – закон нашого життя. Поважати старших треба тому, що вони мудріші, духовно багатші за тебе. Кожної хвилини спілкування зі старшими умій вчитися в них. Не будь самовпевненим. Не думай, що коли ти молодший і сповнений сил, - ти все можеш. Є речі, які посилені тільки для старості, тому що в ній – мудрість багатьох поколінь. Воля і слово старших – закон для всіх нас» [8, с. 201-202].

Відомий грузинський педагог Ш. А. Амонашвілі створив школу людяності для дітей. Це школа шанобливого ставлення, чуйності, турботи,

любові до людей. На заняттях педагог вправляв дітей у морально-етичних вчинках, використовуючи при цьому можливості дитячої уяви, рольову гру, вчинки в реальній дійсності (у сім'ї, школі, на вулиці і т. д.). Школа людяності для Ш. А. Амонашвілі – це уміння дитини вдивлятися у людину, як у дзеркало [1, с. 146].

Ж.-Ж. Руссо говорив, що народжуючи і годуючи дітей, батьки виконують лише третю частину свого завдання. Вони повинні дати роду людському – людей, суспільству – суспільних людей, державі – громадян. І тому Ж.-Ж. Руссо зробив висновок, що справжньою годувальницею є мати, справжнім наставником є батько. Саме від батьків залежить, якою бути людиною в майбутньому, її розум, душа, а також поведінка, зумовлена наявністю чи відсутністю тих чи інших моральних якостей [3, с. 7].

Виняткової значущості виховання поваги до дорослих надає П. Блонський, який вважав, що стосунки між дитиною і дорослим ґрунтуються на ласкавому, довірливому ставленні, повазі [5, с. 219].

Т. Поніманська акцентує увагу на тому, що пошана до рідних та близьких складається з гуманних учинків дітей стосовно рідних: привітність, турбота, надання допомоги, чуйність та ін. Дитина морально зростає, в ній утверджуються гуманні позиції лише тоді, коли сама вона активно діє. Керувати процесом морального становлення особистості дитини в цілому – означає соціально організувати діяльність дошкільника, створювати умови для виявлення пошани до рідних та близьких, щоб дитина практично, через власні дії та задоволення від їх результату відчувала значущість та необхідність виявлення шанобливого ставлення до близьких та рідних [6, с. 41].

Формування в дитини шанобливого ставлення до дорослих – складний процес, який передбачає формування в неї моральної поведінки та свідомості, що тісно пов'язано з формуванням етичних уявлень, моральних знань, доступних розумінню дитини таких уявлень. Нерозуміння суті поваги, ролі дорослих у суспільстві і в житті кожної людини, відсутність знань про

правила поведінки з батьками відповідно до загальновизнаних гуманістичних принципів, норм моралі робить неможливим сам процес формування в дітей гуманних якостей по відношенню до дорослих.

С. А. Козлова виокремлює зв'язок «дитина – дорослий». Для цього зв'язку характерні емоційна близькість, частота контактів, можливість спостерігати за поведінкою і діяльністю. І тому вихователі повинні проводити різноманітні види діяльності щодо удосконалення цього зв'язку, а саме навчати дітей поважати людей старшого віку, виховувати повагу до рідних, любов, ніжність, ввічливість, тактовність, бажання допомогти старшим [6, с. 90-94].

Основним у вихованні є думка про те, що любов та пошана у дітей до дорослих та близьких залежить від того, як її члени ставляться до своїх обов'язків: батьки - виховують дітей, а з дідусем і бабусею всі радяться, бо вони найстарші, наймудріші. Адже поважати старших і піклуватися про молодших потрібно без нагадування, необхідно самостійно знаходити привід і спосіб вияву турботи.

Е. А. Аркін дуже правильно визначив виховну роботу як творчу роботу. Істинна сутність дитини, говорив він, не в його недоліки, як це часто думають батьки: вона полягає в його можливості і в його прагненні стати краще, сильніше, досконаліше. Цю думку педагог повинен переконати батькам. Навіть у тому випадку, коли педагог вважає, що батьки недостатньо уваги приділяє вихованню своєї дитини, не прагнуть виконувати рекомендації дитячого саду, він дає їм поради, робить зауваження в доброзичливій формі. Слід не повчати і звинувачувати батьків, а намагатися залучити їх до обговорення особливостей поведінки дитини, методів впливу на нього. Потрібно не тільки радити батькам, але і спонукати їх до висловлення власної думки. Вимоги педагога до батьків повинні пред'являтися з позиції інтересів дитини - його фізичного, розумового, морального розвитку, це найбільш переконливо для батьків [4, с. 256].

Висновок. Таким чином, ми дійшли висновку, що для виховання в дітей старшого дошкільного віку шанобливого ставлення до дорослих необхідна взаємодія та взаємопроникнення родинного і суспільного виховання; вирішальним у змісті роботи з батьками має стати активне залучення сімей до співпраці з дошкільним закладом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амонашвили Ш. А. Как живете, дети? / Ш. А. Амонашвили. - М.:Просвещение, 1986. – 176 с.
2. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку “Я у світі” / наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. – К. : Світич, 2008. – 430 с.
3. Калуська Л. В. Родинне сонцеколо. Методичний poradник для роботи з батьками / Авт.-упор. Л.В. Калуська. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 140 с.
4. Нечаева В. Г. Нравственное воспитание в детском саду: Пособие для воспитателей / В. Г.Нечаева, Т. А. Маркова, Р. И. Жуковска. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1984. – 272 с.
5. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Поніманська. – К., 2006. – 456 с.
6. Помінамська Т. І. Моральне виховання дошкільників / Т. І. Поніманська. – К.: Вища школа, 1993. – 111 с.
7. Стельмахович М. Г. Українська родинна педагогіка / М. Г. Стельмахович. – К., 1996. – 86 с.
8. Сухомлинский В. А. О воспитании / Василий Александрович Сухомлинский. – М.: Политиздат, 1975. – 177 с.